

DENİZ YILMAZ

Amiral Bristol Türkiye’de

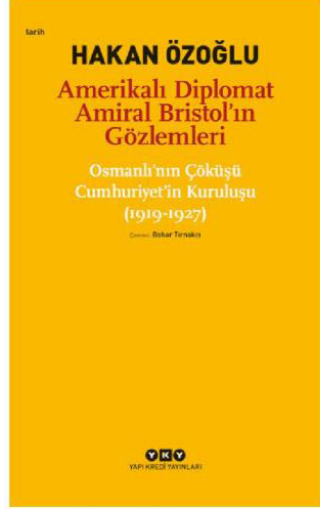
1918’de Birinci Dünya Savaşı’nın bitişiyle yeni bir düzenin inşasına girilmişti. Diğer bir ifadeyle yeni bir dünya kuruluyordu. İmparatorlukların yerine ulus devletler gelirken savaşın kapanmamış defterleri için hazırlıklara hemen başlanıyordu.

Bu dönemde, savaşta yenilen Osmanlı İmparatorluğu son demlerini yaşıyor ve Anadolu’da yeni bir devletin temelleri atılıyordu. Birinci Dünya Savaşı’nın kazananı ABD ise yıkılmış Avrupa’ya alternatif hâle geliyor ve “uzaklarda” yeni büyük güç olarak tarih sahnesindeki yerini sağlamlaştırıyordu.

Savaşın ardından ABD, çöküşün eşiğindeki Osmanlı İmparatorluğu coğrafyasına ve kuruluş çalışmalarına başlanan Türkiye’ye ilgi gösteriyordu. Bunun bir nişanesi olarak Yüksek Komiser sıfatıyla Tuğamiral Mark L. Bristol İstanbul’a atanıyordu.

Tarihçi Hakan Özoğlu, *Amerikalı Diplomat Amiral Bristol’ın Gözlemleri* başlıklı araştırmasında, söz konusu dönemi anlatırken raporlarıyla ve önerileriyle ABD’nin dış politikasını şekillendirmesinin yanında, Osmanlı’nın yıkılışına ve Türkiye’nin kuruluşuna tanık olan Bristol’ın gözlemlerini aktarıyor okura.

Osmanlı’nın yıkılış ve Türkiye’nin

AMERİKALI DİPLOMAT Amiral Bristol’ın Gözlemleri

Hakan Özoğlu
YKY, 2022

kuruluş arifesinde, imparatorluktan ulus devlete geçiş sürecini izleyen; 1919’dan 1927’ye kadar görev yapan Bristol, Türkiye ve ABD arasındaki (özellikle Soğuk Savaş döneminde güçlenen) stratejik ortaklığın temellerinin atılmasında önemli bir paya sahip olduğunu hatırlatıyor Özoğlu.

İki ülke arşivlerinden, mektuplardan, yazışmalardan ve Bristol’ın günlüklerinden yararlanarak oluşturduğu çalışmasıyla Özoğlu, yakın tarihin önemli dönemlerini getiriyor karşımıza. 1919-1927 arasında gözlemlerini raporlarla ABD’ye ileten Bristol, 1923’e kadar İstanbul, 1923’ten 1927’ye dek Ankara hükümetlerinin sesini ülkesine taşıyor. Yeni bir dünya kurulurken Ankara hükümetinin, savaş dönemi gizli antlaşmalarında imzası bulunmayan ve tarafsız müttefik olarak ABD’yle ilişki kurulmasında kilit bir rol oynuyor Bristol. Özoğlu’nun deyişiyle tanık olduklarını veya duyduklarını yorumlayıp not etmesiyle alternatif bir bakış açısı sunuyor. Bir asker olarak açık kapı diplomasisinden yana zar atan diplomat Bristol’ın, hem görüşmelerinin hem de raporlarının Osmanlı İmparatorluğu’nu değil, Türkiye Cumhuriyeti’ni desteklediğini anımsatıyor yazar.

Bir asker-diplomat

“Denizci diplomat” Bristol’ın raporlarının, 1920’lerin “zamanın ruhu”na ters düştüğü, o dönem ABD’deki kanılarla ve önyargılarla

uyuşmadığı için belli bir süre dikkate alınmadığı notunu düşüyor Özoğlu.

Amiral’in Rum ve Ermeni azınlıklara dair kaleme aldığı raporlar da uzun süre sumen altı ediliyor. Bunun başlıca nedeni ise “zamanın ruhu”nun; uluslararası ilişkilere yön verenlerin yarattığı ve faydalandığı “Korkunç Türk” imajının Bristol tarafından desteklenmemesi. Başka bir deyişle akıntıya karşı kürek çeken Amiral, gözlemleriyle ve raporlarıyla ülkesinin dış politikasındaki değişimlerin öncüsü oluyor:

Özoğlu, araştırmasında “zamanın ruhu”yla ters düşen ve gördüklerini en ayrıntılı biçimde raporlarına yansıtan bir asker-diplomatla buluşturuyor okuru.

Bu gözlemlerin ve raporların Bristol’ı yakın geçmişin önemli bir aktörüne dönüştürdüğünü söyleyen yazar, kitabın sonuna düştüğü notla bunu pekiştiriyor: “Azınlık meseleleri dışında, Bristol bizlere kendi haber kaynak ağından derlenmiş çok miktarda birincil anlatı sunuyor. Washington’a gönderilen bu raporlar sayesinde Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşü ve modern Ortadoğu’nun doğuşu konusunda alternatif bir görüş edinme imkânı buluyoruz.”